

بررسی برنامه درسی دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان

سارا رضایی باقر *

سید شمس‌الدین هاشمی مقدم **

محمد اکبری بورنگ ***

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی برنامه درسی دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان رشته تکنولوژی آموزشی انجام گرفت. این پژوهش از نوع تحقیقات توصیفی می‌باشد. جامعه آماری شامل اعضای هیأت علمی و دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه‌های اراک، علامه طباطبایی و تربیت معلم است. حجم نمونه مورد مطالعه ۲۱۷ نفر برآورد شد که به شیوه طبقه‌ای تصادفی از هر سه طبقه انتخاب گردید. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که اهداف برنامه‌های درسی دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد از نظر اکثر اعضای هیأت علمی و دانشجویان مناسب می‌باشد. همچنین اهداف برنامه‌های درسی دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد با دروس ارائه شده مربوط به آن (به استثنای هدف شناخت و کشف مسائل آموزشی با بر خی دروس) تناسب دارد. از بین دروس اصلی، دروسی نظیر سمینار در برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، و از بین دروس اختیاری، دروسی مانند بهداشت عمومی، کلیات اقتصاد، انسان‌شناسی در اسلام از نظر اکثریت اعضای هیأت علمی و دانشجویان غیرضروری است. از نظر اکثر اعضای هیأت علمی و دانشجویان از بین دروس تخصصی دوره‌های کارشناسی ارشد دروسی مانند برنامه‌نویسی کامپیوتری برای آموزش، تعلیم و تربیت اسلامی پیشرفته، و فلسفه و آراء تربیتی غیرضروری می‌باشد. افزون بر این، اکثر اعضای هیأت علمی و دانشجویان، بازنگری و تجدید نظر در اهداف، عناوین و سرفصل‌های دروس و برنامه درسی رشته تکنولوژی آموزشی را لازم و ضروری می‌دانند.

واژگان کلیدی: برنامه درسی، تکنولوژی آموزشی، اهداف، طراحی، ارزشیابی

* کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی (مسئول مکاتبات: Rezaei3727@gmail.com)

** عضو هیأت علمی دانشگاه اراک

*** دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه فردوسی مشهد

مقدمه

میزان و چگونگی دستیابی به اهداف یادگیری، یکی از اصلی‌ترین معیارهای تعیین اثر بخشی و کارایی یک موسسه آموزش عالی است (راتکلیف، ۱۹۹۲). برنامه‌های درسی آموزش عالی، از جمله عوامل و عناصری هستند که در تحقق بخشیدن به اهداف آموزش عالی نقش بسزایی دارند. از این رو، برنامه‌های درسی که قلب مراکز دانشگاهی به شمار می‌آیند، آینه نقش‌ها و اهداف آموزش عالی و شایسته توجه دقیق هستند (آلتباخ، ۱۹۸۸). متأسفانه به‌رغم اهمیت برنامه‌های درسی در موسسات آموزش عالی، میزان توجه به آنها کافی نیست و حتی تلاش و همت لازم برای بررسی ارزشیابی، اصلاح و تغییر آنها در دستور کار قرار نگرفته است (فتیحی و اجارگاه، ۱۳۸۶).
تکنولوژی آموزشی ابتدا با دوره کارشناسی ارشد وارد ایران شد. قبل از انقلاب اسلامی به شکل رشته علوم ارتباطات به صورت یک برنامه مشترک بین دانشگاه سپاهیان انقلاب (ابوریحان بیرونی) و دانشکده صدا و سیما در سال ۱۳۵۴ اجرا گردید. این دوره دارای دو گرایش بود:

۱. گرایش تکنولوژی آموزشی

۲. گرایش تحقیق در ارتباط جمعی

پس از انقلاب و در خلال دوره تعطیلی دانشگاه‌ها، این برنامه منحل شد. در سال ۱۳۷۴، با تصویب شورای عالی برنامه‌ریزی، دوره کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی شروع به پذیرش دانشجو کرد. دانشگاه علامه طباطبایی مجوز مشروط (فقط برای یک دوره) اجرای این دوره را گرفت. در آن سال، دانشگاه علامه طباطبایی یک دوره دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی را پذیرفت. در سال ۱۳۷۹، این دانشگاه مجوز دائم این رشته را اخذ نموده است، و همه ساله می‌تواند پذیرای دانشجویان رشته تکنولوژی آموزشی در دوره کارشناسی ارشد باشد. به علاوه در سال ۱۳۷۸ شورای گسترش آموزش عالی، مجوز دائم اجرای این رشته را به دانشگاه تربیت معلم اعطا نمود. افزون بر این در همین سال، مجوز موقت اجرای این رشته به دانشگاه اراک داده شد.

دوره کارشناسی تکنولوژی آموزشی در ایران در سال ۱۳۶۳ ایجاد گردید. سرفصل‌های دروس این دوره توسط شورای عالی برنامه‌ریزی ستاد انقلاب فرهنگی،

شاخه علوم تربیتی کمیته تکنولوژی آموزشی در سال ۶۳/۵/۲۱ تصویب و به دانشگاه‌هایی که جهت اجرای دوره اعلام آمادگی نموده بودند، ابلاغ گردید. دانشگاه‌های علامه طباطبایی، شهید چمران اهواز، تهران، تبریز به پذیرش دانشجو اقدام و دوره را اجرا نمودند. در حال حاضر، دانشگاه‌های علامه طباطبایی، تبریز، تربیت معلم، اراک، اصفهان و دانشگاه آزاد تهران و کرمانشاه مجری دوره کارشناسی این رشته می‌باشند. اما براساس بررسی به عمل آمده تاکنون بازبینی در برنامه درسی دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی به صورت جدی صورت نگرفته است افزون بر این برنامه درسی رشته تکنولوژی آموزشی با توجه به نیازها و پیشرفت‌های روز افزون در زمینه آموزش، ابزارها و تکنیک‌های آموزش نیاز به بازنگری و تجدیدنظر مداوم دارد. با توجه به آنچه ذکر گردید و جدید بودن این رشته در ایران، این سؤال وجود دارد که وضعیت برنامه درسی تکنولوژی آموزشی در ایران از دید اعضای هیأت علمی و دانشجویان مربوطه در چه وضعیتی قرار دارد؟ بنابراین، بررسی برنامه درسی این رشته با توجه به ماهیت آن و لزوم بازنگری و اصلاح مداوم، بسیار ضروری می‌نماید.

بدین ترتیب، این پژوهش با هدف بررسی برنامه درسی رشته تکنولوژی آموزشی از دید اعضای هیأت علمی و دانشجویان این رشته طراحی و اجرا گردید.

سؤال‌های پژوهش

این پژوهش با هدف بررسی برنامه درسی دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان رشته تکنولوژی آموزشی طراحی و اجرا گردید تا به سؤال‌های زیر پاسخ دهد.

- آیا اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی تکنولوژی آموزشی مناسب می‌باشد؟
- آیا اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی مناسب می‌باشد؟
- آیا بین اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی با عناوین و دروس ارائه شده مربوط به آن تناسب وجود دارد؟
- آیا بین اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد با عناوین و دروس ارائه شده مربوط به آن تناسب وجود دارد؟

- تا چه اندازه دروس اختیاری ارائه شده دوره کارشناسی تکنولوژی آموزشی برای این دوره مناسب می‌باشد؟
- تا چه اندازه بازنگری و تجدید نظر در اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی تکنولوژی آموزشی ضروری می‌باشد؟
- تا چه اندازه بازنگری و تجدید نظر در رئوس و سرفصل دروس برنامه درسی تکنولوژی آموزشی ضروری می‌باشد؟

پیشینه پژوهش

با توجه به اهمیت برنامه درسی تکنولوژی آموزشی، تاکنون پژوهش‌های مختلفی در این زمینه انجام گرفته است که در ذیل به بخشی از آنها اشاره می‌گردد:

آرمند (۱۳۸۰) در مقاله‌ای به بررسی برنامه‌های درسی رشته تکنولوژی آموزشی دوره کارشناسی پرداخته است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که در برخی از دروس بین محتوا با سرفصل هماهنگی لازم وجود ندارد.

علی آبادی (۱۳۸۰) پژوهشی با عنوان تجدید نظر در سرفصل‌های برنامه دوره کارشناسی رشته تکنولوژی آموزشی با دو هدف بررسی اشکال‌های برنامه موجود و تعیین واحدهای دروس پیش دانشگاهی، عمومی، اصلی، تخصصی، اختیاری، و پیش نیاز هر کدام و بررسی تعیین اطلاعات مربوط به دروس تخصصی، اختیاری و پیش دانشگاهی انجام داد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که دانشجویان، وضعیت موجود را از نظر کافی بودن تجهیزات و امکانات (۶۷ درصد کم و بسیار کم) مناسب بودن فضا برای انجام تکالیف مربوط به دروس (۶۴/۳ درصد کم و بسیار کم) و هماهنگ بودن تجهیزات فعلی با تکنولوژی روز (۷۵ درصد کم و بسیار کم) نا مطلوب می‌دانند.

- کلمن^۱ (۱۹۹۸)، طی انجام پروژه‌ای، استفاده از کامپیوتر را در حدود ۴۵ درصد گزارش کرده است. دروسی مانند سخنرانی مبتنی بر کامپیوتر، تکنولوژی آموزشی، ایمیل، منابع شبکه گسترده جهانی، چندرسانه‌ای و اینترنت بخشی از برنامه درسی شده است.

آدام (۱۹۹۳) در پژوهشی، برنامه‌ریزی برای تکنولوژی آموزشی را مورد بررسی قرار داد. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که پاسخ دهندگان به تعلیم تکنیک‌هایی

برای ادغام تکنولوژی در کلاس درس ابراز علاقه کردند. همچنین نتایج این تحقیق بیانگر آن است که تنها ۴۴ درصد از افراد از برنامه تکنولوژی آموزشی مطلع و آگاه بودند.

جی دی موس^۱ (۱۹۷۹) در دانشکده دانشگاه کاردیف، در تحقیقی فهرست ۵۷ هدف مرتبط با دوره تکنولوژی آموزشی را برای معلمان ضمن خدمت فراهم آورد. این فهرست به تعداد ۵۰ نفر از دانشجویان، که شامل تمام معلمان ضمن خدمت زن و همکلاسی‌های دانشجویانی که دوره ضمن خدمت در تکنولوژی آموزشی را نگذرانده بودند، داده شد. همه معلمان و دانشجویان به مرتب کردن اهداف در رابطه با اهمیت و نتایج غیراستاندارد مورد بحث و مقایسه قرار گرفتند. این نتایج نشان داد که همه معلمان استراتژی طراحی و تدریس را مهم‌تر از اهداف سمعی - بصری گزارش کردند.

همچنین دانشگاه سان جوز استیت (۲۰۰۱)^۲ در ارزشیابی برنامه تکنولوژی در کلاس‌های برخط به این نتیجه دست یافت. که دانشجویان از ثبت نام در برنامه تکنولوژی آموزشی و از کیفیت آموزش و یا دروس ارائه شده رضایت داشتند. دانشجویان با کاربرد کلاس‌های مبتنی بر وب و دروس تولید ویدیویی موافق بودند. همچنین دانشجویان، استفاده از آزمایشگاه را برای کمک به کلاس‌ها و پشتیبانی از موقعیت‌های یادگیری مبتنی بر پروژه پیشنهاد کردند. بکارگیری پوشه کار و در تمام کلاس‌ها و تولید اسناد در کلاس‌ها متناسب با نیاز پوشه کاری به دانشکده پیشنهاد کردند. سرانجام دانشجویان، پیشنهاد کردند که دانشکده به ادغام بیشتر تئوری و عمل در دروس تمام سطوح، به ویژه در کلاس‌های تولیدی اهتمام ورزند. به طور کلی، اکثر دانش‌آموختگان رشته تکنولوژی آموزشی از برنامه درسی رضایت خاطر داشتند و کیفیت آموزش را عالی گزارش کرده‌اند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش توصیفی است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش شامل اعضای هیأت علمی و دانشجویان دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه اراک، علامه طباطبایی و دانشگاه تربیت معلم می‌باشد. حجم نمونه

1. G D Moss
2. San Jose State

بر اساس جدول مورگان شامل ۲۱۷ نفر به شیوه طبقه‌ای تصادفی از میان دانشجویان کارشناسی، کارشناسی ارشد و اعضای هیأت علمی مربوطه انتخاب گردیدند. به منظور گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. بدین منظور سه پرسشنامه ساخته شد؛ یک پرسشنامه برای دانشجویان دوره کارشناسی، پرسشنامه دوم برای دانشجویان دوره کارشناسی ارشد و پرسشنامه سوم که تلفیقی از دو پرسشنامه مورد اشاره بود برای پاسخگویی اعضای هیأت علمی مربوطه تهیه گردید. به منظور بررسی روایی ابزار، پرسشنامه‌های فوق در اختیار اعضای هیأت علمی از دانشگاه‌های اراک و علامه طباطبایی قرار گرفت و پس از اعمال نظرات متخصصان مربوطه، نسخه نهایی تهیه و در اختیارشان قرار گرفت. به منظور بررسی پایایی از آلفای کرانباخ استفاده گردید. ضریب آلفای کرانباخ به ترتیب برای پرسشنامه دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد ۹۱ درصد و ۹۶ درصد به دست آمد.

یافته‌های پژوهش

برای تجزیه و تحلیل به هریک از سؤال‌های پژوهش، از شاخص‌های آمار توصیفی استفاده گردید بدین منظور داده‌های جمع‌آوری شده به کمک نرم افزار spss تجزیه و تحلیل قرار گرفت و به کمک جداول به تبیین یافته‌ها پرداخته شد.

- سؤال اول: آیا اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی تکنولوژی آموزشی

مناسب می‌باشد؟

- از ۱۳ عضو هیأت علمی پاسخ‌دهنده، ۹ عضو هیأت علمی (۶۹/۲۳ درصد) اهداف دوره کارشناسی را مناسب تشخیص داده‌اند و ۴ عضو هیأت علمی (۳۰/۷۶ درصد) اهداف دوره را نامناسب دانسته‌اند. از ۱۶۲ دانشجوی پاسخ‌دهنده ۱۱۳ دانشجو (۶۹/۷۵ درصد) اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی این رشته را مناسب دانستند و تعداد ۴۹ دانشجو (۳۰/۲۴ درصد) این اهداف را نامناسب دانستند. بنابراین به طور کلی اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان این دوره مناسب می‌باشد.

سؤال دوم: آیا اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی

مناسب می‌باشد؟ از ۱۳ عضو هیأت علمی پاسخ‌دهنده، ۱۱ عضو هیأت علمی (۸۴/۶۱ درصد) اهداف دوره کارشناسی ارشد را مناسب دانسته‌اند و تعداد ۲ عضو هیأت

علمی (۱۵/۳۸ درصد) اهداف دوره را نامناسب تشخیص داده‌اند. از تعداد ۳۶ دانشجوی پاسخ‌دهنده، تعداد ۳۱ دانشجو (۸۶/۱۱ درصد) اهداف دوره کارشناسی ارشد را مناسب دانسته‌اند و تعداد ۵ دانشجو (۱۳/۸۸ درصد) اهداف دوره را نامناسب تشخیص داده‌اند. بنابراین از نظر اکثر اعضای هیأت علمی و دانشجویان، اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد مناسب می‌باشند.

سؤال سوم: آیا بین اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی با عناوین و دروس ارائه شده مربوط به آن تناسب وجود دارد؟ از ۱۳ عضو هیأت علمی پاسخ‌دهنده، تعداد ۱۰ عضو هیأت علمی (۷۶/۹۲ درصد) اهداف دوره کارشناسی را با عناوین و دروس ارائه شده متناسب می‌دانند و تعداد ۳ عضو هیأت علمی (۲۳/۰۷ درصد) اهداف دوره را با عناوین و دروس ارائه شده نامناسب، تشخیص داده‌اند.

از تعداد ۱۶۲ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی پاسخ‌دهنده، تعداد ۱۵۶ دانشجو (۹۶/۲۹ درصد) اهداف دوره کارشناسی را با عناوین و دروس ارائه شده متناسب تشخیص دادند. تعداد ۶ دانشجو (۳/۷ درصد) اهداف دوره کارشناسی را با عناوین و دروس ارائه شده نامتناسب تشخیص داده‌اند. از نظر اعضای هیأت علمی و دانشجویان هدف شناخت و کشف مسائل آموزشی با دروسی نظیر سمینار در برنامه‌ریزی درسی و آموزشی نامتناسب تشخیص داده شده است.

- سؤال چهارم: آیا بین اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد با عناوین و دروس ارائه شده مربوط به آن تناسب وجود دارد؟

از تعداد ۱۳ نفر اعضای هیأت علمی پاسخ‌دهنده، ۱۱ عضو هیأت علمی (۸۴/۶۱ درصد) اهداف دوره کارشناسی ارشد را با عناوین و دروس ارائه شده، متناسب می‌دانند و ۲ مورد (۱۵/۳۸ درصد) اهداف دوره کارشناسی ارشد را با عناوین و دروس ارائه شده نامتناسب تشخیص داده‌اند. از تعداد ۳۶ نفر دانشجویان پاسخ‌دهنده دوره کارشناسی ارشد، تعداد ۲۶ دانشجو (۷۲/۲۲ درصد) اهداف دوره کارشناسی ارشد با عناوین و دروس ارائه شده متناسب دانسته‌اند و ۱۰ دانشجو (۲۷/۷۷ درصد) اهداف دوره کارشناسی ارشد با عناوین و دروس ارائه شده را نامتناسب تشخیص داده‌اند. از نظر اعضای هیأت علمی کلیه اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد با دروس ارائه شده مربوط به آن متناسب تشخیص داده شده است. اما از نظر دانشجویان رشته، از بین کلیه اهداف برنامه درسی این دوره، اهدافی نظیر طراحی نظام‌های آموزشی و یادگیری جدید و همکاری موثر در اداره نظام‌های موجود با دروس ارائه شده شامل

فلسفه و آراء تربیتی، تعلیم و تربیت اسلامی پیشرفته نامتناسب می‌باشد و همچنین هدف طراحی، اجرا، و ارزشیابی رسانه‌های آموزشی داخلی با دروسی نظیر برنامه‌نویسی کامپیوتری برای آموزش، نامتناسب تشخیص داده شده است.

- سؤال پنجم: تا چه اندازه دروس اختیاری ارائه شده دوره کارشناسی

تکنولوژی آموزشی برای این دوره مناسب می‌باشد؟

از ۱۳ دانشجو پاسخ‌دهنده، ۹ عضو هیأت علمی (۶۹/۲۳ درصد) دروس اختیاری ارائه شده دوره کارشناسی را مناسب می‌دانند و تعداد ۴ دانشجو (۳۰/۷۶ درصد) دروس اختیاری ارائه شده دوره را نامناسب تشخیص داده‌اند (جدول ۱۰). از تعداد ۱۶۲ دانشجوی دوره کارشناسی پاسخ‌دهنده، تعداد ۹۱ دانشجو (۵۶/۱۷ درصد) دروس اختیاری ارائه شده دوره را مناسب دانسته‌اند و تعداد ۷۱ دانشجو (۴۳/۸۲ درصد) دروس اختیاری ارائه شده دوره را نامناسب تشخیص داده شده است (جدول ۱۱). در مجموع از نظر اعضای هیأت علمی تکنولوژی آموزشی، دروسی نظیر کلیات اقتصاد، بهداشت مدارس، بهداشت عمومی و انسان شناسی در اسلام، نامناسب تشخیص داده شده است. از نظر دانشجویان، دروسی نظیر بهداشت عمومی، انسان شناسی در اسلام برای این دوره نامناسب شناخته شده است.

جدول (۱۰) توزیع فراوانی دیدگاه اعضای هیأت علمی رشته تکنولوژی آموزشی درباره

دروس اختیاری ارائه شده دوره کارشناسی این رشته

نام درس	فراوانی		خیلی زیاد		زیاد		کم		خیلی کم	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۱. آموزش بزرگسالان	۴	۳۰/۸	۵	۳۸/۵	۴	۳۰/۸	۰	۰	۰	۰
۲. کلیات فلسفه	۵	۳۸/۵	۶	۴۶/۲	۱	۷/۷	۱	۷/۷	۱	۷/۷
۳. کلیات اقتصاد	۵	۳۸/۵	۶	۴۶/۲	۱	۷/۷	۱	۷/۷	۱	۷/۷
۴. روانشناسی اجتماعی	۳	۲۳/۱	۹	۶۹/۲	۱	۷/۷	۰	۰	۰	۰
۵. بهداشت مدارس	۲	۱۵/۴	۴	۳۰/۸	۵	۳۸/۵	۲	۱۵/۴	۲	۱۵/۴
۶. بهداشت عمومی	۱	۷/۷	۳	۲۳/۱	۳	۲۳/۱	۶	۴۶/۲	۶	۴۶/۲
۷. مسائل آموزش و پرورش ایران	۵	۳۸/۵	۲	۱۵/۴	۵	۳۸/۵	۱	۷/۷	۱	۷/۷
۸. انسان‌شناسی در اسلام	۲	۱۵/۴	۴	۳۰/۸	۶	۴۶/۲	۱	۷/۷	۱	۷/۷
۹. روان‌شناسی شخصیت	۲	۱۵/۴	۵	۳۸/۵	۴	۳۰/۸	۲	۱۵/۴	۲	۱۵/۴
درصد متوسط پاسخ‌ها	۲۴/۸۱		۳۷/۶۳		۲۵/۶۶		۲۴/۸۱			

جدول (۱۱) توزیع فراوانی دیدگاه دانشجویان دوره کارشناسی تکنولوژی آموزشی نسبت به دروس اختیاری ارائه شده این دوره

نام درس	فراوانی		زیاد		خیلی زیاد		فراوانی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱. آموزش بزرگسالان	۴۸	۲۹/۶	۶۶	۴۰/۷	۲۸	۱۷/۳	۲۰
۲. کلیات فلسفه	۴۱	۲۵/۳	۵۲	۳۲/۱	۵۰	۳۰/۹	۱۹
۳. کلیات اقتصاد	۳۳	۲۰/۴	۴۷	۲۹	۴۸	۲۹/۶	۳۴
۴. روان‌شناسی اجتماعی	۵۵	۳۴	۵۸	۳۵/۸	۳۷	۲۲/۸	۱۲
۵. بهداشت مدارس	۳۸	۲۳/۵	۵۳	۳۲/۷	۵۱	۳۱/۵	۲۰
۶. بهداشت عمومی	۲۵	۱۵/۴	۳۷	۲۲/۸	۶۳	۳۸/۹	۳۷
۷. مسائل آموزش و پرورش ایران	۴۲	۲۵/۹	۶۲	۳۸/۳	۳۸	۲۳/۵	۲۰
۸. انسان‌شناسی در اسلام	۳۱	۱۹/۱	۴۵	۲۷/۸	۶۰	۳۷	۲۶
۹. روان‌شناسی شخصیت	۳۶	۲۲/۱	۵۱	۳۱/۵	۵۲	۳۲/۱	۲۳
درصد متوسط پاسخ‌ها	۲۳/۹۸		۳۳/۲۸		۲۹/۰۱		۱۳/۷۱

سؤال ششم: تا چه اندازه بازنگری و تجدید نظر در اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی تکنولوژی آموزشی ضروری می‌باشد؟ از ۱۳ عضو هیأت علمی پاسخ‌دهنده، ۱۲ عضو هیأت علمی (۹۲/۳۰ درصد) ضرورت تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تکنولوژی آموزشی ایران را تشخیص داده‌اند و ۱ اعضای هیأت علمی (۷/۶۹ درصد) ضرورت تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی آموزش عالی ایران را غیر ضروری می‌دانند (جدول ۱۲).

از ۱۶۲ دانشجوی پاسخ‌دهنده، ۱۳۲ دانشجو (۸۱/۴۸ درصد) تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تکنولوژی آموزشی ایران را ضروری می‌دانند و تعداد ۳۰ دانشجو (۱۸/۵۱ درصد) تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تکنولوژی آموزشی ایران را غیر ضروری دانسته‌اند (جدول ۱۳). در کل اکثر اعضای هیأت علمی و دانشجویان بازنگری و تجدید نظر در برنامه درسی تکنولوژی آموزشی را ضروری می‌دانند.

جدول (۱۲) ضرورت تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تکنولوژی آموزشی از دیدگاه اعضای هیأت علمی

خیلی زیاد		زیاد		کم		خیلی کم		سوالات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳۰/۸	۴	۶۱/۵	۱	۷/۷	۰	۰	۰	۱. تا چه اندازه ضرورت تجدید نظر در اهداف برنامه درسی دوره، را ضروری می دانید؟
۳۰/۸	۴	۶۹/۲	۰	۰	۰	۰	۰	۲. تا چه اندازه ضرورت تجدید نظر در عناوین و سرفصل‌های دروس دوره کارشناسی، را ضروری می دانید؟
۳۰/۸		۶۵/۳۵		۳/۸۵		۰		درصد متوسط پاسخ‌ها

جدول (۱۳) توزیع فراوانی دیدگاه دانشجویان رشته تکنولوژی آموزشی درباره ضرورت تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی این رشته

خیلی زیاد		زیاد		کم		خیلی کم		سوالات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۴۵/۱	۷۳	۳۶/۴	۲۳	۱۴/۲	۷	۴/۳	۰	۱. تا چه اندازه ضرورت تجدید نظر در اهداف برنامه درسی دوره، را ضروری می دانید؟
۵۲/۵	۸۵	۲۹/۶	۲۴	۱۴/۸	۵	۳/۱	۰	۲. تا چه اندازه ضرورت تجدید نظر در عناوین و سرفصل‌های دروس دوره کارشناسی، را ضروری می دانید؟
۴۸/۴		۳۰		۱۴/۵		۷/۱		درصد متوسط پاسخ‌ها

سؤال هفتم: تا چه اندازه بازنگری و تجدید نظر در رئوس و سرفصل دروس برنامه درسی تکنولوژی آموزشی لازم و ضروری می‌باشد؟ از ۱۳ عضو هیأت علمی پاسخ دهنده ۱۱ عضو هیأت علمی (۸۴/۶۱ درصد) تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تکنولوژی آموزشی ایران را ضروری می‌دانند و تعداد ۲ عضو هیأت علمی (۱۵/۳۸ درصد) تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی آموزش عالی ایران را غیر ضروری می‌دانند (جدول ۱۴).

از تعداد ۳۶ دانشجوی کارشناسی ارشد، تعداد ۳۵ دانشجو (۹۷/۲۲ درصد) تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزش عالی ایران را ضروری می‌دانند و تعداد ۱ دانشجو (۲/۷۷ درصد) تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تکنولوژی آموزشی را غیر ضروری می‌دانند (جدول (۱۵)). در کل اکثر اعضای هیأت علمی و دانشجویان، بازنگری و تجدید نظر در برنامه درسی، میزان دوره کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی را ضروری می‌دانند.

جدول (۱۴) میزان ضرورت تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد از دیدگاه اعضای هیأت علمی

خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		سؤالات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰	۰	۷/۷	۱	۳۸/۵	۵	۵۳/۸	۷	۱. تا چه اندازه ضرورت تجدید نظر در اهداف برنامه درسی دوره، را ضروری می‌دانید؟
۰	۰	۳۰/۸	۳	۲۳/۱	۴	۴۶/۲	۶	۲. تا چه اندازه ضرورت تجدید نظر در عناوین و سرفصل‌های دروس دوره، را ضروری می‌دانید؟
۰		۱۹/۲۵		۳۰/۸		۵۰		درصد متوسط پاسخ‌ها

جدول (۱۵) میزان ضرورت تجدید نظر در برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی از دیدگاه دانشجویان

خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		سؤالات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰	۰	۲/۸	۱	۲۵	۹	۷۲/۲	۲۶	۱. تا چه اندازه ضرورت تجدید نظر در اهداف برنامه درسی دوره، را ضروری می‌دانید؟
۰	۰	۲/۸	۱	۱۹/۴	۷	۷۷/۸	۲۸	۲. تا چه اندازه ضرورت تجدید نظر در عناوین و سرفصل‌های دروس دوره، را ضروری می‌دانید؟
۰		۲/۸		۲۲/۲		۷۵		درصد متوسط پاسخ‌ها

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از پاسخ‌های به دست آمده از اعضای هیأت علمی و دانشجویان نشان می‌دهد، اگر چه اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی مناسب می‌باشند، اما ضرورت بازنگری و تجدید نظر در مورد هدف‌های این دوره‌ها نیز مدنظر پاسخ دهندگان قرار داشته است. بنابراین در پاسخ می‌توان این گونه استنتاج کرد که عناوین اهداف برنامه درسی این دوره‌ها مناسب می‌باشند ولی این امکان وجود دارد که تحقق نیافتن این اهداف باعث شده که نیاز به ضرورت و تجدید نظر در محتوا و روش‌های تدریس مدنظر پاسخ دهندگان قرار گرفته شود. دلایلی که باعث تحقق نیافتن اهداف می‌شوند می‌تواند، شامل محتوا و روش تدریس نامناسب، نبود امکانات مناسب و... باشد. به همین خاطر تجدید نظر و بازنگری در محتوا، روش‌های تدریس و امکانات مورد نیاز برنامه درسی ضروری می‌باشد. نتایج به دست آمده از این سؤال با نتایج پژوهش آزمند (۱۳۸۰) و علی آبادی (۱۳۸۰) همسو می‌باشد.

پاسخ‌های به دست آمده از اعضای هیأت علمی و دانشجویان حاکی از این بود که در کل بین اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد با دروس ارائه شده در این دوره‌ها تناسب وجود دارد. در پاسخ به این سؤال می‌توان این گونه استنتاج کرد عناوین اهداف برنامه درسی با عناوین و سرفصل‌های دروس دوره متناسب می‌باشد، اما به نظر می‌رسد از دلایلی که باعث می‌شود پاسخ دهندگان نیاز به تجدید نظر و بازنگری در اهداف و عناوین و سرفصل‌های دروس را ضروری تشخیص دهند، تغییر در پیشرفت‌های اخیر جهانی، به ویژه تغییر در ابزار ارائه اطلاعات می‌باشد. چرا که رشته تکنولوژی آموزشی یکی از رشته‌هایی است که با فناوری‌های ارتباطی رابطه نزدیکی دارد؛ لذا بایستی همگام با جدیدترین فناوری‌های اطلاعات همسو باشد. و در ارائه برنامه درسی خود از ابزارهای اطلاعاتی به روز استفاده نماید. نتایج به دست آمده از این سؤال با نتایج پژوهش آرمند (۱۳۸۰)، آدام (۱۹۹۳)، علی آبادی و پژوهش انجام شده در دانشگاه سان جوز اسمیت (۲۰۰۱) همسو می‌باشد.

همچنین این یافته پژوهشی یعنی مناسب بودن اهداف و سرفصل‌ها با پژوهش مازولی (۲۰۰۰) همسو نمی‌باشد، چرا که او عدم همسویی را گزارش کرد. این یافته می‌تواند به این دلیل باشد که این رشته با توجه به جدید بودنش هنوز در ابتدای راه

قرار دارد و می‌توان گفت هنوز آن قدر که لازم است تخصصی نگردیده است تا بتواند در جهت خاصی مثل آموزش از راه دور یا آموزش مجازی حرکت کند بنابراین هنوز در ابتدای راه قرار دارد و به همین دلیل نیز می‌توان همسویی بین اعضای هیأت علمی و دانشجویان را انتظار داشت.

پاسخ‌های به دست آمده از این تحقیق نشان داد، تجدید نظر در اهداف برنامه درسی و در عناوین و سرفصل‌های دروس ارائه شده دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد ضروری است. در تفسیر پاسخ‌های به دست آمده می‌توان گفت افزایش سریع حجم اطلاعات در کلیه رشته‌ها نیاز به بازنگری مداوم در برنامه‌های درسی را امری حیاتی نموده است. این نیاز در تکنولوژی آموزشی با توجه به رسالت و ماهیتش بیشتر احساس می‌شود.

تکنولوژی آموزشی با توجه به ویژگی‌های خاص خود از آن جا که بر نظریه‌های یادگیری و آموزش از یکسو و ابزارها، رسانه‌های آموزشی، روش‌ها و فنون آموزشی از سوی دیگر متکی است، از رشته‌های پویا به شمار می‌شود. از آن جا که نظریه‌ها، ابزارها، رسانه‌های آموزشی، روش‌ها و فنون آموزشی در حال تحولند و رشد چشمگیری در آنها صورت گرفته است، لذا این رشته نیز در حال تحول و روبه رشد است. در دروسی که به کمک آنها در دانشجویان توانایی تولید رسانه‌های آموزشی فراهم می‌شود نیاز به این بازنگری بیشتر احساس می‌شود. بنابراین لزوم بازنگری و تغییر در سرفصل دروس این رشته احساس می‌شود و پیشنهاد می‌گردد سرفصل دروس این رشته تا حدی که ممکن است و با توجه به امکانات با سرفصل دروس این رشته در کشورهایی که در این رشته رشد چشمگیری داشته‌اند، تطبیق داده شود تا بتواند متناسب با تحولات کنونی به ویژه در حوزه ICT، IT همگام گردد.

پیشنهادها

- با توجه به اینکه اهداف این دوره از نظر پاسخ‌دهندگان مناسب بوده و متناسب با سرفصل ارائه شده می‌باشد، اما دانشجویان و اعضای هیأت علمی خواهان تغییر و بازنگری در سرفصل و اهداف این دوره می‌باشند. بنابراین پیشنهاد می‌گردد تا اهداف و سرفصل این دوره متناسب با ICT، IT و رشد فناوری‌های نوین در آموزش به طور مداوم بازنگری و تجدید نظر گردیده، اهداف و محتوای این دوره با محتوای

تکنولوژی آموزشی کشورهای موفق در این حوزه تطبیق گردد تا زمینه خرسندی و رضایتمندی دانشجویان و سایر فعالان این حوزه فراهم گردد. با توجه به نتایج به دست آمده محقق نیازسنجی مداوم به منظور تعیین نیازهای آموزشی دانشجویان این رشته را ضروری می‌نماید.

منابع

- آرمند، محمد (۱۳۸۰). مجموعه مقالات همایش کاربرد تکنولوژی آموزشی در آموزش عالی ایران. اراک: انتشارات دانشگاه اراک.
- علی آبادی، خدیجه (۱۳۸۰). مجموعه مقالات همایش کاربرد تکنولوژی آموزشی در آموزش عالی ایران. اراک: انتشارات دانشگاه اراک.
- فتحی واجارگاه، کورش و شفیعی، ناهید (۱۳۸۶). ارزشیابی کیفیت برنامه درسی دانشگاهی (مورد برنامه درسی آموزش بزرگسالان). فصلنامه مطالعات برنامه درسی، سال اول - شماره ۵

- Alonzo, Adam (1993). *Planning for Educational Technology: A Survey of Sinclair Community College Faculty*. 12.00, 80.
- Altbach, P. G. (1988). Comparative Studies in Higher Education in: Postlethwaite; in (ed). *The Encyclopedia of Comparative Education and National System of Education*, pp: 6.7.
- Coleman, John J (2000). *Student Attitudes toward Instructional Technology in the Large Introductory U. S. Government Course*. PS: Political Science & Politics.
- G D Moss, (1979). The Influence of an In-Service Course in Educational Technology on the Attitudes of Teachers. *British Journal of Educational Technology*, -10 (1): 69-80.
- Informic Corporation (2003). *How can I Determine our Company's Training needs?* [http://www. Informic. Com/ advice](http://www.Informic.Com/advice).
- mazzoli j Andrew (2000). *Faculty perceptions of influence on the curriculum in*.
- Ratcliff, James L. (1992). *Curriculum Undergraduate*, in Clark, B. R. & Neave, G. (eds.) *Encyclopedia of Higher Education*, Pergamum Press, Oxford.
- Rozenberg. M, (2000). *E-Learning: The Treasure Within*. Paris: Unesco.
- San Jose (2001) *State University Instructional Technology Program*. Instructional Technology program Evaluation Report.